

Філософія

УДК: 1:316.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18035837>

Нова духовність у світоглядному вимірі метамодерну

Шабанова Юлія Олександрівна,

доктор філософських наук, професор,

професор кафедри міждисциплінарних досліджень,

директор НДЦ «Інститут світової культури», Дніпровська академія музики,

Дніпро, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-5876-4140>

Прийнято: 09.12.2025 | Опубліковано: 23.12.2025

***Анотація:** Метою статті є філософське обґрунтування концепту Нової духовності як автономної постсекулярної форми духовного досвіду в світоглядному вимірі метамодерну. Завданнями статті є визначення методологічної специфіки метамодерну щодо аналізу духовності, окреслення ключових рис Нової духовності як соціокультурного й філософського феномену, експлікація ролі “суб’єктивного повороту” у формуванні сучасних духовних пошуків.*

Методологічну основу становить інтегративний підхід, що поєднує культурфілософію, феноменологію свідомості, філософську антропологію та онтологічні концепції, релевантні метамодерній світоглядній парадигмі. Використано категорії «осциляції» та «атопічності» для опису динаміки між модерним і постмодерним способом мислення. Застосовано елементи історико-філософського та дискурсивного аналізу для реконструкції

поняття «Нова духовність» у межах руху New Age і постсекулярного гуманітарного знання.

Науковою новизною дослідження є філософське обґрунтування концепту Нової духовності як автономної трансдисциплінарної інтегральної форми духовного досвіду в постсекулярному вимірі метамодерну, що функціонує на засадах осциляції, атопічності, повернення трансцендентності та характеризується «суб'єктивним поворотом», що містить потенціал самореконструкції людини на шляху холономної єдності солідарної свідомості. Показано, що Нова духовність є не лише похідним варіантом New Age, а виступає інтегральною парадигмою духовності, що відмовляється від інституціональних структур на користь автономного досвіду та внутрішньої автентичності. Встановлено, що метамодерн створює умови для трансдисциплінарної взаємодії філософії свідомості, релігієзнавства, езотеріології, сприяючи поверненню трансцендентності в постсекулярний контекст. Доведено, що «суб'єктивний поворот» стає ключовим модусом Нової духовності, у якому внутрішній досвід виступає найвищим критерієм істини. Показано ризики крайнього суб'єктивізму, етичного релятивізму та позаінституційної розмитості.

Нова духовність у світоглядному вимірі метамодерну формується як осциляційний, атопічний та трансдисциплінарний рух, що прагне подолати кризу сенсу та повернути метафізичний вимір реальності, втрачений у модерному раціоналізмі й постмодерному скепсисі. Нова духовність постає як еволюційний щабель духовного розвитку, орієнтований на цілісну людину та досвід автентичності, у центрі якого знаходиться суб'єктивний духовний пошук та прагнення холономної єдності з універсумом.

Ключові слова: Нова духовність, метамодерн, постсекулярність, суб'єктивний поворот, автентичність, осциляція, атопічність, трансцендентність, філософія свідомості, інтегральна духовність, New Age, холономна єдність, панентеїзм, об'єктно-орієнтована онтологія.

New spirituality in the worldview dimension of metamodern

Yuliia Shabanova,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Interdisciplinary Studies,
Director of the Research Center "Institute of World Culture"
Dnipro Academy of Music, Dnipro, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-5876-4140>

Abstract: *The aim of the article is to philosophically substantiate the concept of New Spirituality as an autonomous postsecular form of spiritual experience in the worldview dimension of metamodern. The objectives of the article are to determine the methodological specificity of metamodern in terms of the analysis of spirituality, to outline the key features of New Spirituality as a sociocultural and philosophical phenomenon, and to expound the role of the “subjective turn” in the formation of modern spiritual searches.*

The methodological basis is an integrative approach that combines the philosophy of culture, the phenomenology of consciousness, philosophical anthropology and ontological concepts relevant to the metamodern worldview paradigm. The categories of “oscillation” and “atopcity” are used to describe the dynamics between the modern and postmodern way of thinking. Elements of historical-philosophical and discursive analysis are applied to reconstruct the concept of “New Spirituality” within the New Age movement and postsecular humanitarian knowledge.

The scientific novelty of the study lies in the philosophical substantiation of the concept of New Spirituality as an autonomous transdisciplinary and integral form of spiritual experience within the post-secular dimension of metamodern, which functions on the principles of oscillation, atopicity an, return of transcendence and is characterized by a “subjective turn” that contains the potential for human self-reconstruction on the path toward holonomic unity of solidaristic consciousness. It is shown that New Spirituality is not only a derivative of New Age, but acts as a integral paradigm of spirituality, rejecting institutional structures in favor of autonomous experience and inner authenticity. It is established that metamodern creates conditions for transdisciplinary interaction of philosophy of consciousness, religious studies, esoteriology, contributing to the return of transcendence to the postsecular context. It is proved that the “subjective turn” becomes a key mode of New Spirituality, in which inner experience acts as the highest criterion of truth. The risks of excessive subjectivism, ethical relativism and extra-institutional blurring are shown.

New Spirituality in the worldview dimension of metamodern is formed as an oscillatory, atopic and transdisciplinary movement that seeks to overcome the crisis of meaning and return the metaphysical dimension of reality lost in modern rationalism and postmodern skepticism. New spirituality appears as an evolutionary stage of spiritual development, focused on the holistic person and the experience of authenticity, at the center of which is the subjective spiritual search and the desire for holonomic unity with the universe.

Keywords: *New spirituality, metamodern, post-secularism, subjective turn, authenticity, oscillation, atopicity, transcendence, philosophy of consciousness, integral spirituality, New Age, holonomic unity, panentheism, object-oriented ontology.*

Постановка проблеми: Сучасність, що позначена глобальною невизначеністю, кризою ідентичностей та руйнуванням стабільних смислових

систем, породжує потребу у філософському осмисленні духовності як внутрішнього джерела нескінчених розгортань людського потенціалу. У сучасному гуманітарному дискурсі стає дедалі відчутним розрив між раціональним образом людини й її глибинними духовними інтенціями. Релігійність в її ортодоксальному здійсненні вже не задовольняє пошуки духовних смислів інтелектуально розвиненої людини.

Процеси секуляризації інституціональних релігій та домінування індивідуалістичних тенденцій у XX столітті зумовили появу феномену Нової духовності, який виявляється у першій чверті XXI століття одним з значущих соціокультурних явищ. Дослідження Нової духовності вимагає інтегрованого підходу, що включає як критичний аналіз його зв'язку із течіями New Age, так й загально-філософського осмислення в площині сучасної онтології та антропології.

Світоглядна парадигма метамодерну, що приходить в XXI столітті на зміну постмодерному скепсису, пропонує новий світоглядний контекст наданої проблематики. Метамодерна чутливість, що характеризується глибоким переосмисленням трансцендентності та прагненням подолати кризу сенсу, спонукає до філософського осмислення та вирішення проблеми Нової духовності, як альтернативи традиційної релігійності в умовах світоглядних тенденцій доби з перманентною константою непередбаченості.

Аналіз досліджень концепту «Нова духовність». Поняття «Нова духовність» не виникло одномоментно, а сформувалося внаслідок низки глибоких соціокультурних, релігієзнавчих та філософських процесів, які охопили західне суспільство з другої половини XX століття. Одне з найраніших використання терміна «Нова духовність» зафіксовано в журналі "Țiparnița literară" за 1928 рік, в якому румунський критик та есеїст Петру Комарнеску порушив обговорення серед інтелектуалів східної Європи питання відмови від конфесійної релігійності на користь внутрішнього автономного пошуку духовного джерела [3]. Це був не стільки авторський

трактат Комарнеску, скільки широка дискусія серед провідних інтелектуалів "міжвоєнної генерації" Румунії, які визначали Нову духовність як концепт, що пов'язаний із пошуком «автентичності» та «духовної орієнтації» нової генерації.

Оформлення терміну як центральної академічної категорії у вимірі соціологічного феномену та релігійно-філософського поняття відбувається тільки на початку XXI століття. Концепт Нової духовності активізується в дослідницькому колі як реакція на кризу традиційних релігійних інститутів та необхідність пошуку сенсу в умовах пізньої постмодерності. Церковна форма релігійності втрачає свій монопольний вплив на духовний ландшафт суспільства та індивідуальне буття людини. Проте, як зазначає американська дослідниця Ненсі Аммерман, у сучасному світі спостерігається «одночасна присутність і відсутність релігії» [2, с. 5]. Це означає, що духовні потреби не зникають, а мігрують у неінституційні форми. Так, ключовим фактором, що визначив зміст Нової духовності, виявляється «суб'єктивний поворот», який Чарльз Тейлор обґрунтував через домінування «експресивного індивідуалізму» — прагнення людини до самоздійснення та автентичності, де внутрішній досвід стає найвищим критерієм істини [16, с. 17-18]. Соціологи Пол Хілас та Лінда Вудхед конкретизували це як перехід від «життя-за-правилами» до «життя-у-суб'єктивності», де духовність відмовляється від зовнішніх обов'язків на користь унікального досвіду внутрішніх переживань [8, с.7]. В цілому, феномен Нової духовності ґрунтовно досліджується у наступних напрямках: як дискурсивна трансформація поняття "духовність" у межах New Age та постхристиянського ландшафту [2;9], як соціокультурний прояв пізньої постмодерності [8], як наслідок «експресивного індивідуалізму» [15; 16], як контрнаратив інституційної релігії або різновид позаконфесійної релігійності [11; 13]. Водночас у наявних дослідженнях відсутнє цілісне філософське осмислення Нової духовності з урахуванням метамодерних вимірів філософії свідомості, езотеріології, об'єктно-орієнтованої онтології.

Таким чином, науковий дискурс фіксує розрив між описовим аналізом Нової духовності та її філософською концептуалізацією як цілісного світоглядного феномену доби метамодерну, що й обумовило мету наданого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є філософське обґрунтування концепту Нової духовності як автономної постсекулярної форми духовного досвіду в світоглядному вимірі метамодерну. Досягнення мети обумовлено вирішенням наступних завдань: Обґрунтування специфіки метамодерної методології Нової духовності; Аналіз характерних рис Нової духовності у прояві соціокультурного феномену New Age; Визначення езотеричного аспекту концепції Нової духовності в XXI столітті; Експлікація філософського підґрунтя «суб'єктивного повороту» як ключового модусу Нової духовності; Виявлення проблематики суб'єкта в дослідницькому дискурсі філософії свідомості як основи онтології дуальності Нової духовності; Передбачення ідеологічних ризиків соціалізації Нової духовності; Обґрунтування інтегрованого концепту Нової духовності та перспектив її імплементації в світоглядних викликах метамодерну.

Специфічні особливості метамодерної методології. Дослідження феномену Нової духовності у контексті сучасної культурної парадигми вимагає врахування філософсько-методологічних особливостей метамодерну, який виступає як пост-постмодерна чутливість, що приходить на зміну нігілізму та релятивізму постмодерну. Особливості сучасної доби метамодерну як «передчуття нової культурної парадигми» [1, с. 17] XXI століття полягає в серединній позиції між цінностями доби модерну (XVII-XIXст.) та зневіри в ці цінності постмодерном (XX ст.). Метамодерн пропонує унікальну світоглядну рамку, що дозволяє подолати дихотомію модерну та постмодерну та сформувати серединну позицію, враховуючи весь попередній культурний досвід людства. В цьому зв'язку методологічною основою даного дослідження є інтегративний підхід, що поєднує методи культурфілософії, філософської антропології, онтології та феноменології свідомості, крізь

призму специфічних ознак метамодерну, таких як осциляція та атопічність у взаємодії з феноменологічним методом дослідження свідомості.

Осциляція як категорія метамодерної світоглядної динаміки, введена в філософський дискурс нідерландськими вченими Т. Вермюленом та Р. ван ден Аккером [14] й концептуалізується як стан коливання між цінностями модерну (розум, істина, прогрес) та їх запереченням з боку постмодерну (цинізм, релятивізм, деконструкція) [18]. Відповідно атопічність наділяє осциляцію новим змістом, відкриваючи можливості через коливання досягти серединної позиції, тобто схопити мінливість протиставлень та інтегрувати попередній духовний досвід в нову якість холономного світосприйняття. Ця нова позиція метамодерну якісно змінює методологічну площину дослідження духовності як сфери необумовленої атопічності, що визначається ідеологами метамодерну як «серединність поза топосом, коливання поза місцем». [14, с.60]. Дослідники визначають специфіку атопічності наступним чином: «Якщо модернізм виражає себе через утопічний синтаксис, а постмодерн – через безвихідний паратаксис, метамодерн, виражає себе через атопічний метаксис» [14, с. 67]. Відповідно, атопічні та осцилятивні характеристики метамодерну скріплює феноменологічний метод дослідження, що застосовується для аналізу суб'єктивного досвіду як ключового елемента Нової духовності. Це дозволяє дослідити феноменальну свідомість і «внутрішні переживання», які є джерелом духовної автентичності в метамодерні, з метою виявлення концептуальних зв'язків між філософією свідомості та ідеєю «повернення трансцендентності».

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція Нової духовності взаємопов'язана з соціокультурним рухом New Age (*Нова Ера*), що активно розвивається з 1970-х років в європейському та американському середовищі. Боаз Хусс підкреслює: «у другій половині XX століття, особливо у останні десятиліття XX століття термін «духовність» зазнав серйозного дискурсивного зрушення. Семантичне поле духовності радикально змінилося,

нові практики, інститути та культурні продукти, в основному пов'язані з New Age, виникли і були сформовані під впливом цієї нової культурної категорії» [9, с. 48]. Ключовою рисою духовності New Age є забезпечення панентеїстичної онтологічної рамки, відповідно якої людина є носієм божественності, а самотрансформація – головною метою людського самовдосконалення. У філософському дискурсі поняття «Нова духовність» визначається більш широким академічним розумінням для опису неінституціоналізованої духовності, ніж суто соціальне поняття *New Age*. При цьому, в західному дискурсі тенденції до подолання інституційності церкви та прагнення до еклектичності через панентеїзм зароджуються в лоні християнської пасторської церкви, як реакція на втрату конфесійним середовищем безпосереднього зв'язку із духовними сакральними практиками, що притаманні містичним вченням межі Середньовіччя та Відродження. «Нова духовність, – визначає теолог Джеймс Максвелл III, – як парадигма відданості та духовного формування, використовує форми та підходи, що походять з Біблії, а також з традицій і джерел, відмінних від Біблії. Вона наголошує на індивідуальній автономії та зосереджується на досвіді, а не на ідеологічному вченні» [10]. Варто зазначити, що реформаторські погляди Мартіна Лютера ґрунтувалися на містичному вченні Майстра Екхарта, який й здійснив поворот середньовічної теології від схоластики до містики, згідно якої одкровення, як безпосередній зв'язок з Богом, постає потенційною можливістю кожного вірянина відкрити в собі Бога – «жаринку душі» [17, с. 77]. Ще в XIV ст. Майстер Екхарт наголошував на внутрішніх практиках безпосереднього відкриття в людині сакрального через особистісний, внутрішній досвід, що й призвело до концептуальних відмінностей протестантських реформ.

Іншою причиною формування позаконфесійних тенденцій Нової духовності виступає підвищення інтересу до різного роду езотеричних та окультних вчень, які отримали поширення в XXI ст. через інформаційні

технології та ЗМІ в спрощених поверхневих формах. Академічне середовище в ХХ столітті визнає езотерику предметом наукових досліджень. Езотеріологія — наука про езотерику як духовно-культурний феномен, постає як міждисциплінарне поле, де перетинаються в органічній єдності філософські, релігієзнавчі, соціологічні, культурологічні, психологічні аспекти гуманітаристики. В 90-х роках ХХ століття формується академічний напрямок «західного езотеризму»¹, визначальною рисою якої виступає *релігіонізм*, як визнання понадісторичного універсального виміру, незмінного джерела гнозису. Предметом дослідження визнається трансцендентне як метаісторичне, універсальне джерело світобудови, повнота якого прихована за символічним вираженням сутності світу. Сучасний «західний езотеризм», на чолі з нідерландським вченим Уолтером Ханеграафом, наділяє езотерику статусом «Великого полемічного наративу» [5, с. 127], вписуючи її в історію культури як протиставлення мейнстриму. Езотерика в сучасній езотеріології представляє широкий спектр не тільки європейських, а й східних вчень, таких як Тантра, Йога, містичні аспекти Шайвізму, філософські школи Упанішад. Ці напрямки, що використовують символізм, медитацію, ритуали для досягнення єднання з божественним, отримують все більшої популярності в західній культурі, збагачуючи європейську ментальність східними практиками споглядання та духовного самовдосконалення.

Доба метамодерну, для якої характерно збирання всього попереднього світоглядного досвіду через світоглядну осциляцію, створює умови для взаємоінтеграції східного та західного, конфесійного та синтетичного прояву духовності, збираючи її універсальні ознаки в новій синтетичній якості, що знаходить втілення в концепції Нової духовності.

¹ Західний езотеризм — це міждисциплінарний напрямок наукових досліджень, що вивчає сукупність релігійних, філософських та містичних традицій, які виникли та розвивалися у культурному контексті Заходу (насамперед у Європі) від античності до сучасності. Як науковий напрямок сформувався в 1980–1990-х рр. завдяки працям Антуана Февра та подальшому інституціональному розвитку в європейських академіях.

Антропологічною підставою Нової духовності виступає орієнтація на індивідуальну автономію через здійснення «суб'єктивного повороту» [15, с. 480] згідно з яким внутрішній голос і досвід стають головним авторитетом, на противагу зовнішньому догмату традиційних релігій. В цьому зв'язку, відбуваються зміни у сприйнятті трансцендентного у світі, де існує «іманентна рамка», як підстава для «суб'єктивного повороту» у «вік автентичності» [15, с. 432], коли релігійність відходить від інституціональних структур і перетворюється на індивідуальний духовний пошук. Попередньо Тейлор обґрунтовує «етику автентичності» як головний моральний імператив сучасності, наполягаючи на значущості власної оригінальності людини на противагу наслідування зовнішніх соціальних чи релігійних моделей [16]. Ця позиція Тейлора надає філософську легітимізацію атопічному характеру Нової духовності, яка відкидає жорсткі інституційні структури, підкреслюючи унікальність індивідуального духовного шляху.

Пол Гілас та Лінда Вудхед, відомі дослідники в галузі соціології релігії, наголошують не тільки на «суб'єктивному повороті», а й на здійсненні «духовної революції» як переходу від традиційної релігії до особистої, суб'єктивної духовності. Свої погляди вони ґрунтують на результатах ретельного соціологічного аналізу емпіричного «Проекту Кендал» в британському містечку [9]. Відповідно, вчені прогнозують «духовну революцію», де місце «старих релігій» займуть нові, більш гнучкі та індивідуалізовані форми Нової духовності [9, с.2-3]. Дослідники визначають «суб'єктивний поворот» як перехід від «“життя-за-правилами” до “життя-в-суб'єктивності”», тобто життя, прожите в тісному зв'язку з унікальним досвідом власних внутрішніх переживань [9, с.7].

Проблематика суб'єктивності в дискурсі Нової духовності, тісно переплітається з дослідженнями філософії свідомості. Зокрема, Девід Чалмерс, актуалізуючи «важку проблему свідомості» [3], обґрунтовує форму дуалізму, що походить від Декарта і розрізняє матерію і розум. Філософ

підкреслює, що «свідомість має бути розглянута як фундаментальна властивість та первинна складова всесвіту та не може бути виведена із фізичних законів» [3, с. 77]. Надана позиція виступає підставою для обґрунтування іманентної природи Нової духовності з акцентуацією на змінених станах свідомості. Дослідження Томаса Нагеля продовжують уточнювати зміст суб'єктивності, експлікуючи, важливу для Нової духовності рису, нередукованості суб'єктивної феноменальної свідомості [12]. Внутрішній досвід духовних переживань Нагель пов'язує із онтологічною якістю свідомості, як однієї з базових ознак всесвіту, який здібний відтворювати свідоме [11]. Відповідно, іманентна всесвіту свідомість в людській суб'єктивності виступає самодостатньою умовою для безпосереднього прагнення трансцендентного.

Нова духовність в її неінституційному стані автономної суб'єктивності містить потенціал здійснення «духовної революції», що має привести до еволюційного розвитку свідомості у вигляді планетарної культури як об'єднання індивідуальностей у «кластри» (групи людей), згідно поглядам Пітера Рассела [13]. Спорідненої ідеї еволюційного щабля розвитку людства у холономній єдності з всесвітом доходить й Грем Гарман з поглядів сучасної об'єктно-орієнтованої онтології, яка фокусується на «рівнозначних учасниках взаємодії «людина-річ» [7]. Так формується онтологічне підґрунтя Нової духовності, що прагне до цілісної єдності з нескінченним світом. В концепції прихованих об'єктів Гарман стверджує, що «об'єкти існують окремо від нашого сприйняття, вони завжди частково «приховані» від нас і взаємодіють лише через «заміщувальну причинність» [6, с.57]. Це створює онтологічний простір для «повернення трансцендентності». Якщо об'єкти завжди приховані, це означає, що реальність має глибину та вимірність, які не вичерпується суто раціональним аналізом. Спираючись на погляди Гармана, можна стверджувати, що Нова духовність містить потенціал евристичного збагнення

цієї глибини. Божественне більше не відділене, а розчинене або іманентне всій реальності.

Отже, Нова духовність у філософському осмисленні постає як постсекулярний та інтегративний феномен, що відображає глибокі світоглядні та антропологічні зрушення в контексті культурної парадигми метамодерну. Її специфіка визначається відходом від інституціональних догм та акцентом на внутрішньому досвіді. Відповідно, людина в концепті Нової духовності постає центральним авторитетом і місцем пошуку сакрального, що обумовлює абсолютизацію індивіда, його прагнення до самоздійснення через пріоритет внутрішнього досвіду над зовнішнім догматом. При цьому суб'єктивний досвід характеризується неможливістю редукції до наявного, що обумовлює залучення в концепції Нової духовності езотеричних, містичних, окультних модусів, активізованих в соціальних спільнотах New Age.

У світоглядному вимірі метамодерну Нова духовність набуває своїх інтегративних та динамічних рис. Осциляція між раціоналізмом модерну та релятивізмом постмодерну, «постійним примиренням матеріалізму та ідеалізму» [14, с. 70] наділяють Нову духовність ознакою матеріально-духовної взаємодовизначеності. Атопічність Нової духовності, знімає редукційну обмеженість конфесійних доктрин. Відмова від інституціональної ідеологічної рамки дозволяє Новій духовності функціонувати в атопічному просторі трансдисциплінарної інтегральної духовності, що еклектично поєднує елементи з різних сфер гуманітаристики.

Прагнення метамодерну подолати постмодерну кризу сенсу через пошук нових вимірів глибини реальності відновлює повернення трансцендентності, втраченої раціоналізмом модерну. Нова духовність пропонує, альтернативну класичному монотеїстичному трансценденталізму, онтологічну модель божественного як іманентного (Бог є все). Ця теологічна позиція обґрунтовує можливість духовного досвіду через внутрішній світ і природу, а не через інституційні посередництва. Панентеїстичний характер Нової духовності

формує підстави до еклектичного симбіозу не тільки західних релігійних уявлень, а й елементів східних релігій, езотерики, окультизму, психології та науки. Світоглядна атопічність та осциляція метамодерну дозволяє індивіду конструювати власну систему вірувань на підставі холономної цілісності об'єктно-орієнтованої онтології.

При всіх еволюційних перспективах Нова духовність не позбавлена негативних версій свого розвитку, виходячи з ризику регресії та деструкції, обумовлених можливою радикалізацією суб'єктивізму та позаінституційної розмитості. Наслідками цих процесів може стати етичний релятивізм та відсутність соціальної відповідальності. В зв'язку з тим, що в концепті Нової духовності єдиним авторитетом стає «внутрішній голос» та особистий досвід, виникає загроза втрати морального орієнтиру.

Інший ризик поширення Нової духовності полягає в потенційному феномені духовного обминання, що пов'язано із перевагою змінених станів свідомості та неможливістю їх співставлення з вирішенням реальних життєвих, психологічних чи соціальних проблем. В цьому сенсі духовні практики виконують функцію втечі від відповідальності, емоційного болю, травм чи соціальних викликів. Як наслідок таких процесів, формується хибна автономія свідомості та духовний інфантилізм.

Еклектичний та неінституційний характер Нової духовності робить її вразливою на ринку ідей, де духовні практики та знання можуть стати «товаром на духовному ринку». В таких викривленнях, духовність часто оцінюється за споживчими критеріями (швидке досягнення «просвітлення», миттєве поліпшення життя), що суперечить філософській глибині, яку намагається повернути метамодерн.

Пріоритети автономії та відмова від зовнішніх авторитетів водночас створює вакуум, який може заповнюватися харизматичними, але неперевіреними «гуру» та «майстрами». Це створює умови для зростання

кількості деструктивних культів або спільнот, які використовують духовний контекст для досягнення особистої вигоди чи влади.

Еклектичне змішування елементів різних релігій, езотерики та протонауки без глибокого розуміння першоджерел призводить до того, що знання стають фрагментарними та поверхневими. В результаті чого поширюється інтелектуальна неспроможність у протистоянні складним філософським та науковим викликам.

Передбачення наданих ризиків та запобігання їх проявів в філософському обґрунтуванні та соціальній практиці консолідованої етики має підстави для позитивного сценарію здійснення концепту Нової духовності.

Висновки. У сучасному філософському дискурсі поняття «Нова духовність» трансформується від опису соціокультурного явища New Age до філософської категорії, що позначає осциляційний, атопічний та трансдисциплінарний світоглядний рух, спрямований на пошук автентичного сенсу в епоху метамодерну, що прагне об'єднати спадщину модерну та постмодерну. Інтегрована концепція Нової духовності у світоглядному вимірі метамодерну постає як позаконфесійна парадигма, що є еволюційним кроком у розвитку свідомості, яка функціонує в умовах осциляції та нової щирості. Її основними характерними рисами виступають: трансдисциплінарність та інтегральність в сутнісній єдності стародавніх культів, традиційних релігій, філософських ідей та наукових знань, долаючи межі між конфесійним та світським. Пріоритет унікального внутрішнього авторитету та автентичність, що виявляється у фокусі трансформації свідомості сприяє поверненню трансцендентності як виявлення нової глибини та вимірності сутнісної реальності. Метамодерн виявляється епохою, яка формує нову парадигму позаконфесійної постсекулярної духовності, здійснивши суб'єктивний поворот до простору духовної самотрансформації людини. Це сприяє розумінню людини в якості центрального суб'єкта духовного досвіду, носія

трансцендентної інтенції, здатного до світоглядної єдності цілісного світорозуміння. Таким чином, **наукова новизна** дослідження полягає у філософському обґрунтуванні концепту Нової духовності як автономної трансдисциплінарної інтегральної форми духовного досвіду в постсекулярному вимірі метамодерну, що функціонує на засадах осциляції, атопічності, повернення трансцендентності та характеризується «суб'єктивним поворотом», що містить потенціал самореконструкції людини на шляху холономної єдності солідарної свідомості.

Перспективи подальших досліджень концепту Нової духовності полягають у поглибленні філософського аналізу онтологічних, антропологічних та етичних вимірів Нової духовності в контексті метамодерну, а також у міждисциплінарному вивченні її соціокультурних форм та ризиків у добу цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Akker R., Gibbons A., Vermeulen T. *Metamodernism: History, Affect and Depth After Postmodernism*. London: Rowman & Littlefield. 2017. 216 p. ISBN: 978-1-78348-961-9
2. Ammerman N. *Everyday Religion: Observing Modern Religious Lives*. New York-Oxford: Oxford University Press, 2007. 240 p. DOI:10.1093/acprof:oso/9780195305418.001.0001
3. Chalmers D. *The Conscious Mind: In Search of a Fundamental Theory*. New York-Oxford: Oxford University Press. 1998. 432 p. ISBN: 978-0-19-511789-9
4. Comarnescu P. Noua spiritualitate. (Anchetă) *Tiparnița literară*. 1928. №2. P. 374-392 (архівна публікація) URL: <https://www.calameo.com/books/000278878ecf4731dca2d> (дата звернення: 03.10.2025)

5. Hanegraaff W. J. *Esotericism in Western Culture: Counter-Normativity and Rejected Knowledge*. London: Bloomsbury Academic. 2025. 344p. ISBN: 9781350459694
6. Harman Gr. *Guerrilla Metaphysics: Phenomenology and the Theology of the Object*. Chicago-La Sall: Open Court. 2005. 280 p. ISBN: 978-0-8126-9545-6
7. Harman Gr., *Object-Oriented Ontology. A New Theory of Everything*. UK. Pelican Books. 2018. 304 p. ISBN: 978-0-241-40518-4
8. Heelas P., Woodhead L. *The Spiritual Revolution. Why Religion is giving way to spirituality*. Oxford: Wiley-Blackwell. 2005. 224 p. ISBN: 978-1-4051-0718-2
9. Huss B. Spirituality: The Emergence of a New Cultural Category and its Challenge to the Religious and the Secular. *Journal of Contemporary Religion*. 2014. Vol. 29, No. 1, P. 47–60. <https://doi.org/10.1080/13537903.2014.864803>
10. Maxwell III J. The New Spirituality. *Faith Baptist Theological Seminary*. URL: <https://faith.edu/faith-pulpit/posts/the-new-spirituality/> (дата звернення 6.10.2025)
11. Nagel T. *Mind and Cosmos: Why the Materialist Neo-Darwinian Conception of Nature is Almost Certainly False*. Oxford: Oxford University Press, 2012. 128 p. ISBN: 978-0-19-991975-
12. Nagel T. What Is It Like to Be a Bat? *The Philosophical Review*. Vol. 83, No. 4. 1974, P. 435-450. <https://doi.org/10.2307/2183914>
13. Russell P. *The Global Brain: speculations on the evolutionary leap to planetary consciousness*. Los Angeles: JP Tarcher. 1983. 251p. ISBN: 978-0-87477-506-5
14. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. V 2. P. 56-77. <https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677>
15. Taylor, C. *The Ethics of Authenticity*. Cambridge. MA: Harvard University Press, 1992. 142 p. ISBN: 978-0674254435

16. Taylor Ch. *A Secular Age*. Cambridge. MA: Belknap Press of Harvard University Press. 2007. 896 p. <https://doi.org/10.4159/9780674044289>
17. Шабанова Ю.О. Метафізичні обрії містичного вчення Майстра Екхарта / *Філософська думка*. 2003. № 2. С. 73 –82.
18. Шабанова Ю.О. Осциляція як вимір філософії метамодерну. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*, 2019. № 2(2), С.13-22. <https://doi.org/10.15421/341920>